

แผนเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐/๖๑

๑. บทนำ

ตามที่กรมอุตุนิยมวิทยา คาดการณ์ว่า ฤดูร้อนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๑ จะเริ่มต้นปกติประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์เป็นต้นไป ซึ่งจะมีอากาศร้อนอบอ้าวและแห้ง ความชื้นในอากาศมีน้อย และมีอากาศร้อนจัดเป็นบางวัน ในบางช่วงอาจมีมวลอากาศเย็นจากประเทศจีนแผ่ลงมาปะทะกับมวลอากาศร้อนที่ปกคลุมประเทศไทย ทำให้เกิดพายุฤดูร้อน โดยเฉพาะบริเวณประเทศไทยตอนบน พายุฤดูร้อนมักเกิดในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นบริเวณแคบ แต่จะมีลมกระโชกแรงเกิดขึ้นฉับพลัน และค่อนข้างมีความรุนแรง สำหรับภาคใต้ปริมาณฝนจะลดน้อยลงโดยเฉพาะด้านฝั่งตะวันออก

สำหรับสถานการณ์น้ำของประเทศไทย ในปี ๒๕๖๑ จัดว่าอยู่ในเกณฑ์ดีกว่าปีที่ผ่านมาค่อนข้างมาก จึงคาดการณ์ว่าสถานการณ์ภัยแล้งใน ปี ๒๕๖๐/๖๑ จะไม่รุนแรงเหมือนปีที่ผ่านมา แต่ยังคงมีพื้นที่บางส่วนที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยแล้ง ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยแล้งที่เกิดขึ้นต่อภาคการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดทำแผนเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงจากสถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานของหน่วยราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ และเตรียมการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรที่อาจได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้ง ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานป้องกันและลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่เกษตรกรผู้ประสบภัยแล้งอย่างเป็นระบบ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

๓. เป้าหมาย

๓.๑ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกร รวมทั้งการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาภัยแล้งได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์

๓.๒ สร้างการรับรู้และความตระหนักแก่เกษตรกรในการปรับรูปแบบการผลิต เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง

๓.๓ บริหารจัดการน้ำให้เป็นไปตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกำกับ ติดตาม การเพาะปลูกพืชฤดูแล้งให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เพื่อลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนน้ำ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อภาคส่วนอื่นๆ

๔. กรอบแนวคิด

๔.๑ การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)

ความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk) หมายถึง โอกาสที่จะเกิดการสูญเสียจากสาธารณภัยต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ และภาคบริการต่างๆ ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ณ ห้วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต

$$\text{ความเสี่ยงจากสาธารณภัย} = \text{ภัย} \times \text{ความล่อแหลม} \times \text{ความเปราะบาง}$$

ศักยภาพ

ภัย (Hazard) คือ เหตุการณ์หรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ ที่อาจนำมาซึ่งความสูญเสียต่อทรัพย์สิน ตลอดจนทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ความล่อแหลม (Exposure) คือ การที่สิ่งใดๆ ก็ตามที่ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณพื้นที่เสี่ยงที่อาจจะเกิดภัยและมีโอกาสได้รับความเสียหายจากภัยนั้นๆ

ความเปราะบาง (Vulnerability) คือ ปัจจัยหรือสภาวะใดๆ ที่ทำให้ชุมชนหรือสังคมขาดความสามารถในการป้องกันตนเอง ทำให้ไม่สามารถรับมือกับภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น หรือไม่สามารถฟื้นฟูปได้อย่างรวดเร็วจากความเสียหายอันเกิดจากภัย

ศักยภาพ (Capacity) คือ ความรู้ ทักษะ และทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน สังคม หรือหน่วยงานใดๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) เป็นกระบวนการที่ช่วยตรวจสอบระดับของความเสี่ยงที่ชุมชนหรือสังคมมีต่อสาธารณภัย ประกอบด้วย การระบุความเสี่ยง (Risk Identification) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) และการประเมินผลความเสี่ยง (Risk Evaluation)

๔.๒ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management)

แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management) เป็นแนวคิดการนำเรื่องความเสี่ยงมาเป็นปัจจัยหลักในการจัดการสาธารณภัยเชิงรุกไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction: DRR) ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การลดผลกระทบ (Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ควบคู่กับการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) ได้แก่ การเผชิญเหตุ (Response) และการบรรเทาทุกข์ (Relief) รวมถึงการฟื้นฟู (Recovery) ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพและการซ่อมสร้าง (Rehabilitation and Reconstruction) การสร้างให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) โดยวงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามแผนภาพดังนี้

โดยมีแนวทางดำเนินการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ดังนี้

๑) การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention & Mitigation) เป็นการดำเนินการช่วงก่อนเกิดภัยทั้งที่ใช้โครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้าง โดยการวิเคราะห์และจัดการกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของสาธารณภัย เพื่อลดโอกาสที่สาธารณภัยจะสร้างผลกระทบต่อบุคคล ชุมชนหรือสังคม รวมถึงป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัย การวางแผนการใช้ที่ดิน การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยในการก่อสร้างอาคาร การเสริมสร้างความแข็งแรงของตลิ่ง การขุดลอกคูคลอง/ท่อระบายน้ำ การปรับแผนการเกษตรเพื่อกระจายความเสี่ยง เป็นต้น

๒) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) เป็นการดำเนินการช่วงก่อนเกิดภัยเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีองค์ความรู้ ชีตความสามารถ และทักษะต่างๆ พร้อมทั้งจะรับมือกับสาธารณภัย ได้แก่ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การฝึกป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การเตรียมการอพยพและจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว การพัฒนาลังข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ การจัดตั้งคลังสำรองทรัพยากร รวมทั้งการพัฒนาระบบและกระบวนการแจ้งเตือนภัยให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๓) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) เป็นการเผชิญเหตุและการบรรเทาทุกข์ โดยการจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน โดยการจัดระบบการจัดการทรัพยากร และภารกิจความรับผิดชอบ เพื่อเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นทุกรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งลดความสูญเสียที่จะมีต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม สังคมและประเทศให้มีผลกระทบน้อยที่สุด

๔) การฟื้นฟู (Recovery) เป็นการดำเนินการภายหลังจากที่ภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยบรรเทาลง หรือได้ผ่านพ้นไปแล้ว เพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ตามความเหมาะสม โดยการนำปัจจัยในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยมาดำเนินการในการฟื้นฟู ซึ่งหมายถึงรวมถึงการซ่อมสร้าง (Reconstruction) และการฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation) ได้แก่ การฟื้นฟูสุขภาพผู้ประสบภัย การฟื้นฟูที่อยู่อาศัย ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจ

๕. การประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐/๖๑

นิยามพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งด้านการเกษตร คือ พื้นที่เกษตรที่มีโอกาสจะได้รับผลกระทบและความเสียหายจากภัยแล้ง (ทรัพยากรดิน เศรษฐกิจ รายได้ สิ่งแวดล้อม) โดยพิจารณาจาก ๒ ปัจจัยหลัก ดังนี้

๑) ความล่อแหลม หรือ สภาวะเปิดรับต่อความเสี่ยง (Exposure) คือ การที่เกษตรกร พื้นที่การเกษตร ทรัพยากรดิน (ผลผลิตการเกษตร) มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย และอาจได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น (ข้อมูลที่ใช้ประเมิน :- พื้นที่เกษตรที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้ง ของกรมพัฒนาที่ดิน ปัจจัยแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตร เช่น ปริมาณน้ำ ความชื้นในดิน ปริมาณฝน ฯลฯ)

๒) ความเปราะบาง (Vulnerability) คือ ปัจจัยหรือสภาวะใดๆ ที่ทำให้ชุมชนขาดความสามารถในการป้องกันตนเอง ทำให้ไม่สามารถรับมือกับภัยพิบัติหรือไม่สามารถฟื้นฟูล่วงหน้าได้อย่างรวดเร็วจากความเสียหายอันเกิดจากภัย ปัจจัยเหล่านี้มีอยู่ในชุมชนมานานก่อนเกิดภัย และเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลกระทบจากภัยมีความรุนแรงมากขึ้น

พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐/๖๑

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนที่คาดการณ์ความแห้งแล้งในพื้นที่ทำการเกษตร ปี ๒๕๖๐/๖๑ โดยคาดการณ์พื้นที่การเกษตรที่จะประสบความแห้งแล้งรวม ๔๗ จังหวัด ๓๓๙ อำเภอ ๑,๕๙๒ ตำบล เนื้อที่รวม ๓.๘๒ ล้านไร่ แยกเป็น พื้นที่เสี่ยงสูง ๐.๒๓ ล้านไร่ เสี่ยงปานกลาง ๓.๖๐ ล้านไร่ แยกรายภาค ดังนี้

ภาค	จำนวนพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง						
	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	ระดับความเสี่ยง (ไร่)			
				ปานกลาง	สูง	รวม	
ภาคเหนือ	๑๖	๑๐๖	๓๕๙	๐.๓๓	๐.๐๕	๐.๓๗	เชียงใหม่ เชียงราย เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร ตาก น่าน นครสวรรค์ พะเยา พิจิตรโลก ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๔	๑๓๔	๗๗๗	๒.๓๙	๐.๐๓	๒.๔๒	เลย ขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อุตรธานี อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี
ภาคกลาง	๘	๕๒	๒๒๙	๐.๕๓	๐.๐๗	๐.๖๐	เพชรบุรี กาญจนบุรี นครนายก ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี ลพบุรี สระบุรี และสุพรรณบุรี
ภาคตะวันออก	๖	๓๖	๑๗๔	๐.๒๘	๐.๐๘	๐.๓๖	จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว
ภาคใต้	๓	๑๑	๕๓	๐.๐๗	-	๐.๐๗	ชุมพร ระนอง และสุราษฎร์ธานี
รวม	๔๗	๓๓๙	๑,๕๙๒	๓.๖๐	๐.๒๓	๓.๘๒	

จังหวัดที่ควรเฝ้าระวังเป็นพิเศษ คาดว่าจะประสบความแห้งแล้งในพื้นที่เกษตรเป็นบริเวณกว้าง ส่งผลให้มีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำนาปรัง และพืชไร่ ทำให้พืชตายได้ และส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของไม้ผล ไม้ยืนต้นผลผลิตลดลงมาก จำนวน ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา เพชรบุรี และน่าน

ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ปริมาณฝนและปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี และมีปริมาณมากกว่าปี ๒๕๕๙ และปี ๒๕๕๘ ที่เกิดภาวะวิกฤตภัยแล้ง และจากการคาดการณ์พื้นที่เสี่ยง พบว่า เป็นพื้นที่เสี่ยงสูงประมาณ ๐.๒๓ ล้านไร่ ทำให้คาดการณ์แนวโน้มสถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ ไม่รุนแรง แต่ยังคงมีบางพื้นที่ที่อาจจะประสบปัญหาภัยแล้งระดับปานกลางประมาณ ๓.๖ ล้านไร่ (ร้อยละ ๕ ของพื้นที่ การเกษตรทั้งหมด) ซึ่งต้องติดตาม เฝ้าระวัง และเตรียมการให้การช่วยเหลือ หากเกิดสถานการณ์การขาดแคลนน้ำ ในพื้นที่ดังกล่าว

(รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ก.)

๖. แนวทางการดำเนินงานตามแผนเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐/๖๑

แผนเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐/๖๑ จัดทำขึ้น ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management) ได้แก่ ๑) การลด ความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันและลดผลกระทบ รวมถึงการเตรียมความพร้อม รับมือกับสถานการณ์ภัยแล้งที่จะเกิดขึ้น ๒) การบริหารจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และ ๓) การฟื้นฟู รวมทั้ง

ได้ทำการประเมินวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งด้านการเกษตร เพื่อนำมากำหนดแผนการจัดสรรน้ำ และแผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ รวมทั้งกำหนดมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร โดยมีรายละเอียดและแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๖.๑) แผนการจัดสรรน้ำฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑

กรมชลประทานได้ประเมินวิเคราะห์ปริมาณน้ำต้นทุนในระบบชลประทานเพื่อตอบสนองความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ มีปริมาณน้ำใช้ได้ ในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และแหล่งน้ำอื่นๆ รวมทั้งสิ้น ๔๒,๓๑๓ ล้าน ลบ.ม. ได้วางแผนจัดสรรน้ำจำนวน ๒๕,๐๖๗ ล้าน ลบ.ม. จะใช้ในกิจกรรมตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ ๑) เพื่อการอุปโภค-บริโภค ๒,๑๖๗ ล้าน ลบ.ม. ๒) เพื่อการรักษาระบบนิเวศและอื่นๆ ๖,๙๔๘ ล้าน ลบ.ม. และ ๓) เพื่อการเกษตร ๑๕,๙๕๒ ล้าน ลบ.ม. ส่วนปริมาณน้ำใช้ได้ที่เหลืออีกจำนวน ๑๖,๗๙๗ ล้าน ลบ.ม. จะสำรองไว้ใช้ในต้นฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม ๒๕๖๑

สำหรับกลุ่มน้ำที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มน้ำเจ้าพระยา และกลุ่มน้ำแม่กลอง ได้กำหนดแผนการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

๑) กลุ่มน้ำเจ้าพระยา ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ มีปริมาณน้ำใช้การใน ๔ เขื่อนหลัก (เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน และเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์) รวมทั้งสิ้น ๑๔,๑๘๗ ล้าน ลบ.ม. ได้วางแผนจัดสรรน้ำ จำนวน ๗,๗๐๐ ล้าน ลบ.ม. แยกเป็น เพื่อการอุปโภค-บริโภค จำนวน ๑,๑๔๐ ล้าน ลบ.ม. เพื่อการรักษาระบบนิเวศและอื่นๆ จำนวน ๑,๔๕๐ ล้าน ลบ.ม. และเพื่อการเกษตร จำนวน ๕,๑๑๐ ล้าน ลบ.ม. สำหรับปริมาณน้ำใช้การได้ที่เหลืออีกจำนวน ๖,๔๘๗ ล้าน ลบ.ม. จะสำรองไว้ใช้ในต้นฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม -กรกฎาคม ๒๕๖๑

๒) กลุ่มน้ำแม่กลอง คาดการณ์ปริมาณน้ำใช้การได้ในเขื่อนศรีนครินทร์และเขื่อนวชิราลงกรณ ณ วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๑ รวมทั้งสิ้น ๘,๘๔๒ ล้าน ลบ.ม. วางแผนจัดสรรน้ำ จำนวน ๕,๐๐๐ ล้าน ลบ.ม. แยกเป็น เพื่อการอุปโภค-บริโภค จำนวน ๓๒๐ ล้าน ลบ.ม. เพื่อการรักษาระบบนิเวศและอื่นๆ จำนวน ๑,๖๐๐ ล้าน ลบ.ม. และเพื่อการเกษตร จำนวน ๓,๐๘๐ ล้าน ลบ.ม.

ตารางที่ ๑ แผนการจัดสรรน้ำฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ ในเขตชลประทาน

ภาค/กลุ่มน้ำ	ปริมาณน้ำต้นทุน (ณ ๑ พ.ย.๖๐)	แผนการจัดสรรน้ำช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ (ล้านลบ.ม.)				
		เกษตร	อุปโภคบริโภค	ระบบนิเวศ และอื่นๆ	รวม	สำรองต้น ฤดูฝน
เหนือ	๑,๘๑๓	๑,๒๐๐	๖๒	๒๗๙	๑,๕๔๑	๒๗๒
ตอ.น.	๘,๖๑๗	๒,๘๕๑	๑๙๔	๕๙๘	๓,๖๔๔	๔,๙๗๓
กลาง	๗๑๗	๔๔๗	๒๔	๘	๔๗๙	๒๓๘
ตะวันออก	๒,๓๘๓	๑,๑๒๖	๑๐๘	๑,๐๓๒	๒,๒๖๕	๑๑๘
ตะวันตก	๑๑๐	๑๕	๓	๓๑	๔๙	๖๑
ใต้	๕,๑๙๕	๒,๑๒๓	๓๑๖	๑,๙๕๐	๔,๓๘๙	๘๐๖
รวม(กลุ่มน้ำอื่นๆ)	๑๘,๘๓๓	๗,๗๖๒	๗๐๗	๓,๘๙๘	๑๒,๓๖๗	๖,๔๖๘
กลุ่มน้ำเจ้าพระยา	๑๔,๑๘๗	๕,๑๑๐	๑,๑๔๐	๑,๔๕๐	๗,๗๐๐	๖,๔๘๗
กลุ่มน้ำแม่กลอง	๙,๒๙๒	๓,๐๘๐	๓๒๐	๑,๖๐๐	๕,๐๐๐	๓,๘๔๒
รวมทั้งประเทศ	๔๒,๓๑๓	๑๕,๙๕๒	๒,๑๖๗	๖,๙๔๘	๒๕,๐๖๗	๑๖,๗๙๗

(รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ข.)

๖.๒) แผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑

การวางแผนเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ ได้กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ และสอดคล้องกับนโยบายด้านการผลิตข้าวตามที่คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว (นบข.) กำหนดไว้ ดังนี้

๑) แผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งทั้งประเทศ จำนวน ๑๔.๕๙ ล้านไร่ แยกเป็นข้าวนาปรัง ๑๑.๖๙ ล้านไร่ (ในเขตชลประทาน ๘.๓๕ ล้านไร่ และนอกเขตชลประทาน ๓.๓๔ ล้านไร่) พืชไร่ พืชผัก ๒.๙๐ ล้านไร่ (ในเขตชลประทาน ๐.๗๐ ล้านไร่ และนอกเขตชลประทาน ๒.๒๐ ล้านไร่)

๒) ในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา (๒๒ จังหวัด) จำนวน ๗.๗๖ ล้านไร่ แยกเป็นข้าวนาปรัง ๗.๐๖ ล้านไร่ (ในเขตชลประทาน ๕.๑๗ ล้านไร่ และนอกเขตชลประทาน ๑.๘๙ ล้านไร่) พืชไร่ พืชผัก ๐.๗๐ ล้านไร่ (ในเขตชลประทาน ๐.๐๖ ล้านไร่ และนอกเขตชลประทาน ๐.๖๔ ล้านไร่)

๓) ในเขตลุ่มน้ำแม่กลอง (๗ จังหวัด) จำนวน ๑.๒๙ ล้านไร่ แยกเป็นข้าวนาปรัง ๐.๙๕ ล้านไร่ (ในเขตชลประทาน ๐.๙๔ ล้านไร่ นอกเขตชลประทาน ๐.๐๑ ล้านไร่) พืชไร่ พืชผัก ๐.๓๔ ล้านไร่ (ในเขตชลประทาน ๐.๒๑ ล้านไร่ และนอกเขตชลประทาน ๐.๑๓ ล้านไร่)

ตารางที่ ๒ แผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑

หน่วย : ล้านไร่

ขอบเขตพื้นที่	ประเภทแหล่งน้ำ	แผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑		
		นาปรัง	พืชไร่ พืชผัก	รวม
ทั้งประเทศ (๗๗ จังหวัด)	ในเขตชลประทาน	๘.๓๕	๐.๗๐	๙.๐๕
	นอกเขตชลประทาน	๓.๓๔	๒.๒๐	๕.๕๔
	รวม	๑๑.๖๙	๒.๙๐	๑๔.๕๙
ลุ่มน้ำเจ้าพระยา (๒๒ จังหวัด)	ในเขตชลประทาน	๕.๑๗	๐.๐๖	๕.๒๓
	นอกเขตชลประทาน	๑.๘๙	๐.๖๔	๒.๕๓
	รวม	๗.๐๖	๐.๗๐	๗.๗๖
ลุ่มน้ำแม่กลอง (๗ จังหวัด)	ในเขตชลประทาน	๐.๙๔	๐.๒๑	๑.๑๕
	นอกเขตชลประทาน	๐.๐๑	๐.๑๓	๐.๑๔
	รวม	๐.๙๕	๐.๓๔	๑.๒๙

(รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ค.)

๖.๓) มาตรการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร ประกอบด้วย ๔ มาตรการ จำนวน ๑๘ โครงการ งบประมาณรวมทั้งสิ้น ๑๑,๗๓๐.๒๑ ล้านบาท ดังนี้

๖.๓.๑) มาตรการส่งเสริมความรู้เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมและสร้างความตระหนักรู้ให้เกษตรกรสามารถประเมินความเสี่ยง และปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยง ประกอบด้วย ๔ โครงการ งบประมาณรวม ๒.๒๘ ล้านบาท ได้แก่

- ๑) การส่งเสริมความรู้เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งตามแผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ (ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ)
- ๒) การปรับปรุงข้อมูลแผนที่พื้นที่แล้งซ้ำซากประเทศไทย (กรมพัฒนาที่ดิน)
- ๓) การจัดทำแผนที่เตือนภัยแล้งในพื้นที่ทำการเกษตรก่อนฤดูกาลเพาะปลูก (กรมพัฒนาที่ดิน)
- ๔) เฝ้าระวังเตือนภัยจากดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วม และความแห้งแล้ง (กรมพัฒนาที่ดิน)

๖.๓.๒) มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑ ประกอบด้วย ๔ โครงการ งบประมาณรวม ๒,๒๕๓.๖๐ ล้านบาท ได้แก่

- ๑) โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลาย ฤดูนาปรัง ปี ๒๕๖๑
(กรมส่งเสริมการเกษตร)
- ๒) โครงการปลูกพืชปุ๋ยสด ฤดูนาปรัง ปี ๒๕๖๑ (กรมพัฒนาที่ดิน)
- ๓) โครงการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์ ฤดูนาปรัง ปี ๒๕๖๑
(กรมปศุสัตว์)
- ๔) โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งหลังนา ปี ๒๕๖๐/๖๑
(กรมส่งเสริมการเกษตร)

๖.๓.๓) มาตรการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน โดยเป็นการก่อสร้างและพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ทั้งในและนอกเขตชลประทาน รวมทั้งการปฏิบัติการฝนหลวง เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนและบรรเทาปัญหาภัยแล้ง จำนวน ๖ โครงการ งบประมาณรวม ๙,๔๗๔.๓๓ ล้านบาท ได้แก่

- ๑) การปฏิบัติการฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)
- ๒) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ (กรมพัฒนาที่ดิน)
- ๓) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน (กรมพัฒนาที่ดิน)
- ๔) โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (กรมพัฒนาที่ดิน)
- ๕) โครงการก่อสร้าง ขุดลอก/ปรับปรุงแหล่งน้ำในเขตปฏิรูปที่ดิน
(สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม)
- ๖) โครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตรให้ทั่วถึงและเพียงพอ
(กรมชลประทาน)

๖.๓.๔) มาตรการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่เกษตรที่ประสบภัย โดยการเร่งรัดปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๕๖ ประกอบด้วย ๔ โครงการ ได้แก่

- ๑) การสนับสนุนเครื่องสูบน้ำ ๒,๑๙๓ เครื่อง รถยนต์บรรทุกน้ำ ๒๓๑ คัน
เสปียงสัตว์ ๒,๘๐๗ ตัน
- ๒) การช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามระเบียบกระทรวงการคลังฯ (กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)
- ๓) การประเมินมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจ (สำนักงานเศรษฐกิจเพื่อการเกษตร)
- ๔) การสนับสนุนเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยจากกองทุนพัฒนาสหกรณ์ให้สหกรณ์ที่ประสบสาธารณภัย (กรมส่งเสริมสหกรณ์)

(รายละเอียดปรากฏตามเอกสารหน้า ๙)

๗. กลไกการบริหารจัดการสถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๐/๖๑

การบริหารจัดการสถานการณ์ภัยแล้ง จะใช้กลไกตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ และแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ในการบัญชาการสถานการณ์และดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยมีกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำหน้าที่ อำนวยการ ประสานการปฏิบัติ ฝั่ระวังสถานการณ์ ประเมิน และวิเคราะห์สถานการณ์ภัยแล้ง ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะ (SWOC) ทำหน้าที่ติดตาม ฝั่ระวัง และบริหารจัดการน้ำ และศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหายภัยพิบัติด้านการเกษตรระดับกระทรวงและจังหวัด ประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๘. แหล่งงบประมาณ - งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ของหน่วยงาน
- งบกลาง สำรองจ่ายกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

๙. ระยะเวลาดำเนินงาน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๐ – เดือนเมษายน ๒๕๖๑

๑๐. การติดตามและรายงาน

ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานโครงการ ส่งให้ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหายภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทุกวันศุกร์ที่ ๒ และ ๔ ของเดือน ทาง E-mail : disas.plan@gmail.com (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ง.)

มาตรการ/โครงการ ภายใต้แผนเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐/๖๑
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑

มาตรการ/โครงการ	เป้าหมาย	งบประมาณ (ล้านบาท)		
		งบปกติ	งบกลาง	รวม
1. มาตรการส่งเสริมความรู้เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง				
1.1) การส่งเสริมความรู้เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งตามแผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี 2560/61 (ทุกหน่วยงานในสังกัด กษ.)	77 จังหวัด	งบปกติ	-	-
1.2) โครงการปรับปรุงข้อมูลแผนที่พื้นที่แล้งซ้ำซากประเทศไทย (พด.)	7 จังหวัด	0.16	-	0.16
1.3) การจัดทำแผนที่เตือนภัยแล้งในพื้นที่ทำการเกษตรก่อนฤดูกาลเพาะปลูก (พด.)	77 จังหวัด	0.24	-	0.24
1.4) ฝักระวังเตือนภัยจากความแห้งแล้ง (พด.)	77 จังหวัด	1.88	-	1.88
2. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร				
2.1) โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลายฤดูนาปรัง ปี 2561 (กสก.)	450,000 ไร่	73.70	900.00	973.70
2.2) โครงการปลูกพืชปุ๋ยสดฤดูนาปรัง ปี 2561 (พด.)	400,000 ไร่	48.60	421.30	469.90
2.3) โครงการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์ฤดูนาปรัง ปี 2561 (ปศ.)	400,000 ไร่	10.00	800.00	810.00
2.4) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2561 (กสก.)	700,000 ไร่ 47,000 ราย	-	-	-
3. มาตรการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน				
3.1) ปฏิบัติการฝนหลวงป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ (ฝลช.)	230 ล้านไร่	459.65	-	459.65
3.2) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ (พด.)	186 แห่ง	818.46	-	818.46
3.3) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน (พด.)	7 แห่ง	49.25	-	49.25
3.4) โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (พด.)	45,000 บ่อ	804.60	-	804.60
3.5) โครงการก่อสร้าง ขุดลอก/ปรับปรุงแหล่งน้ำในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.)	47 แห่ง 23 จังหวัด	65.50	-	65.50
3.6) การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตรให้ทั่วถึงและเพียงพอ (ขป.)	221 แห่ง	7,276.87	-	7,276.87
- อ่างเก็บน้ำ	8 แห่ง ปริมาณน้ำเก็บกัก 113.97 ล้าน ลบ.ม.	73.50	-	73.50
- แก้มลิง	36 แห่ง ปริมาณน้ำเก็บกัก 40.88 ล้าน ลบ.ม.	867.20	-	867.20
- ระบบกระจายน้ำ	173 แห่ง พ.ท.ขป. 422,474 ไร่	6,246.36	-	6,246.36
- สถานีสูบน้ำ	3 แห่ง พ.ท.ขป. 2,500 ไร่	70.21	-	70.21
- อื่นๆ	1 แห่ง พ.ท.ขป. 1,500 ไร่	19.60	-	19.60

มาตรการ/โครงการ	เป้าหมาย	งบประมาณ (ล้านบาท)		
		งบปกติ	งบกลาง	รวม
4. มาตรการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่เกษตรที่ประสบภัย				
4.1) การสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ - เครื่องสูบน้ำ - รถยนต์บรรทุกน้ำ - เสี่ยงสัตว์	2,193 เครื่อง 231 คัน 2,807 ตัน	งบปกติ งบปกติ งบปกติ	- - -	- - -
4.2) การช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามระเบียบกระทรวงการคลังฯ (กสค. ปค. ปม. สป.กษ.)	พื้นที่ประสบภัย	เงินอุดหนุนราชการ		
4.3) ประเมินมูลค่าความเสียหายในภาคการเกษตรจากสถานการณ์ภัยพิบัติ (สศค.)	-	งบปกติ	-	-
4.4) สนับสนุนเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยจากกองทุนพัฒนาสหกรณ์ให้สหกรณ์ที่ประสบสาธารณภัย (กสส.)	วงเงิน 50 ล้านบาท	เงินกองทุนพัฒนาสหกรณ์		
รวมทั้งสิ้น 18 โครงการ		9,608.91	2,121.30	11,730.21